

Kleuter in beeld – Taal

Analyse doelen Jonge Kind
groep 1-2 (fase 1)

Oktober, 2021

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2021 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: <http://jongekind.slo.nl>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

Inleiding

Aanbodsdoelen Jonge Kind

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SLO inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind ontwikkeld. Ze brengen in kaart waaraan met jonge kinderen gewerkt kan worden, in de voorschoolse periode en in de eerste jaren van de basisschool. De aanbodsdoelen geven een richting waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan. Ze zijn samengesteld door SLO-specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld. De inhoudskaarten met aanbodsdoelen Jonge Kind helpen pedagogisch medewerkers en leerkrachten om te komen tot een beredeneerd aanbod voor alle ontwikkelingsgebieden. Het doel is het inhoudelijk repertoire van de professionals te vergroten en versterken om zo een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te bieden.

Volgsystemen Jonge Kind

Om de ontwikkeling van peuters en kleuters te volgen, te stimuleren en te registreren zijn er diverse kindvolgsystemen op de markt. Deze volgsystemen kunnen pedagogisch medewerkers en leerkrachten helpen bij het maken van inhoudelijk verantwoorde keuzes in het aanbod aan het jonge kind. Een aanbod dat zowel passend is voor kinderen met een achterstand als voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Analyses van volgsystemen Jonge Kind

Sinds 2013 analyseert SLO in hoeverre de aanbodsdoelen vóórkomen in (veel gebruikte) volgsystemen Jonge Kind. Dit ook in opdracht van het ministerie van OCW. Bij deze analyses richt SLO zich op de doelen voor taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotioneel en bewegingsonderwijs zoals die op de inhoudskaarten staan beschreven. SLO wil met de analyse een objectief beeld geven. Daarom wordt elk volgsysteem steeds door meerdere analisten met een onderwijsachtergrond bekeken, voordat wordt bepaald of een doel aanwezig, niet aanwezig of deels aanwezig is. Dat betekent overigens niet dat een volgsysteem niet voldoet als doelen ontbreken: er kan door de uitgever bewust voor gekozen zijn om bepaalde doelen wel of niet op te nemen (zie reactie uitgever).

Analyserapportage per volgsysteem Jonge Kind

De analyserapportage vermeldt welke SLO-doelen Jonge kind wel en niet in beeld gebracht worden door het volgsysteem en kan daarmee behulpzaam zijn voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij het kiezen van een volgsysteem dat past bij de eigen situatie. Iedere rapportage bestaat uit drie delen. In het eerste deel geeft de uitgever een reactie op de uitgevoerde analyse en op de rapportage van de analyse. Het tweede deel is een objectieve beschrijving van het volgsysteem. In het derde deel worden de analyseresultaten in tabelvorm weergegeven met een eventuele toelichting op de analyseresultaten. Alle analyserapportages worden op dezelfde wijze weergegeven en worden gepresenteerd op de website Jonge Kind van SLO (<http://jongekind.slo.nl>).

DEEL 1: Kleuter in beeld –Taal Reactie van de uitgever

Hier bieden we de uitgever de mogelijkheid om een reactie te geven op de uitgevoerde analyse(s) en op de rapportage van de analyse(s).

<p><i>Kleuter in beeld – Taal heeft als doel de taalvaardigheid van kleuters op een objectieve manier in beeld te brengen. Dit kun je doen voor 8 verschillende subdomeinen. Hoe ontwikkelt een kleuter zich op deze subdomeinen? Op welke subdomeinen gaat het goed en op welke subdomeinen heeft het kind misschien nog wat extra hulp nodig? Kleuter in beeld geeft je dus extra handvatten om je onderwijsaanbod goed af te stemmen op de kinderen in jouw groep.</i></p>	
Taal	<p>De opzet van deze SLO-analyse waarin domeinen en onderliggende aanbodsdoelen worden aangevinkt, suggereert, naar ons idee, een gewenste volledigheid. Dit is niet de manier waarop het observatie-instrument Kleuter in beeld is opgezet. Het doel is om in een relatief korte tijd met een gestandaardiseerd instrument informatie te geven over de vaardigheid van kleuters. Het is hierbij belangrijk om onderscheid te maken in aanbodsdoelen die over een langere tijd aan bod moeten komen in het onderwijs en de inhoud die in een meetinstrument wordt bevraagd. Kleuter in beeld is geen meetinstrument waarmee je kunt bepalen of elk doel aan bod is geweest. Kleuter in beeld geeft een onafhankelijke meting van de vaardigheid van kinderen. Ervan uitgaande dat de doelen aan bod zijn gekomen in het onderwijs, kijken we of de vaardigheid van de kinderen zich heeft ontwikkeld zoals te verwachten is. Bij de keuze voor de inhoud is zeer weloverwogen te werk gegaan. Kleuter in beeld – Taal is onderverdeeld in acht subdomeinen, gebaseerd op onder andere de inhoudskaart Taal van SLO. (We hebben de versie gebruikt die in 2017 beschikbaar was. Inmiddels is een nieuwere versie van de inhoudskaart beschikbaar. Deze versie heeft SLO gebruikt voor deze analyserapportage.) Alle doelen uit de inhoudskaart aan bod laten komen, leidt tot een te omvangrijk en mogelijk gebruikersonvriendelijk instrument. De definitieve selectie van subdomeinen, onderdelen en observatiepunten is o.a. gebaseerd op literatuur. Daarnaast is de selectie van de verschillende inhoudsvoorwerpen voorgelegd aan leerkrachten, intern begeleiders en taalspecialisten. Hun feedback is meegenomen bij de selectie. Bij de ontwikkeling van</p>

	<p>het instrument hebben we vooral gekeken naar de vertegenwoordiging van de domeinen (in plaats van alle afzonderlijke doelen). Sommige doelen kunnen niet goed in kaart gebracht worden met het type opdrachten en activiteiten dat we in het instrument hebben opgenomen. Er is dus bewust voor gekozen om niet alle aanbodsdoelen op te nemen in het observatie-instrument, maar een selectie hieruit.</p> <p>De analyse van SLO betreft alleen de inhoud van het instrument. Bij de ontwikkeling van een meetinstrument spelen naast de inhoud echter ook andere zaken een belangrijke rol, zoals de praktische uitvoerbaarheid en de psychometrische gegevens. We hebben met alle relevante aspecten rekening gehouden en waar nodig afwegingen gemaakt. De positieve beoordeling van de Expertgroep bevestigt dat het instrument op de juiste manier is samengesteld en geeft aan dat de kwaliteit, betrouwbaarheid en validiteit goed is.</p>
--	---

DEEL 2: Kleuter in beeld – Taal Beschrijving

Titel	<i>Kleuter in beeld - Taal</i>
Auteur(s)	Sanneke Schouwstra, Judith Vloedgraven
Uitgever	Cito
Jaar van uitgave	2020
Doelgroep	Groep 1 en 2 van het basis- en speciaal onderwijs. Daarnaast kan het ingezet worden bij kinderen uit groep 3 om bijvoorbeeld na te gaan hoe het zit met onderliggende vaardigheden als letterkennis. Verder is er een toegankelijke versie voor slechtziende en braillekleuters beschikbaar.
Samenstelling van het volgsysteem	Kleuter in beeld – Taal is onderdeel van Kleuter in beeld. In de bijbehorende online omgeving worden observaties geregistreerd en kunnen overzichten en rapportages bekeken worden voor de gebieden taal, rekenen, sociaal emotioneel en motoriek. In deze analyse gaat het om het onderdeel taal.
Doorgaande lijn	Het instrument Kleuter in beeld kan worden ingezet bij kinderen in groep 1 t/m groep 3. Daarnaast heeft Cito een instrument voor peuters op het gebied van Taal en een leerlingvolgsysteem voor groep 3 t/m 8 voor verschillende domeinen binnen Taal.
Geanalyseerde onderdelen	Het online observatie-instrument voor Taal bestaat uit een leerkrachtroute en een kindroute. De leerkrachtroute wordt ingezet als de leerkracht al een goed beeld heeft van de ontwikkeling van een kind. Deze route is volledig gebaseerd op indirecte observaties op de subdomeinen over een langere periode. De kindroute wordt ingezet als de leerkracht twijfelt over de vaardigheid van een kind op een bepaald subdomein, of als hij meer informatie wil. Bij deze route komen dezelfde subdomeinen aan bod, maar nu vanuit opdrachten en activiteiten voor het kind. Opdrachten kunnen door de leerling online of op papier gemaakt worden. Activiteiten worden met concreet materiaal uitgevoerd. Als opdrachten online worden gemaakt, zijn de resultaten daarvan gelijk ingevoerd. De observatieresultaten van op papier uitgevoerde opdrachten en van de activiteiten, dienen door de

	<p>leerkracht zelf ingevoerd te worden. Ter ondersteuning is een papieren observatieformulier per activiteit beschikbaar. Uiteraard kunnen deze observatiepunten ook tijdens het uitvoeren van de activiteit direct digitaal ingevoerd worden, bijvoorbeeld op een tablet.</p> <p>In deze analyse zijn de leerkrachtroute en de kindroute Taal, de leerkrachthandleiding Taal, de inhoudsverantwoording Taal, de wetenschappelijke verantwoording voor Kleuter in beeld - Taal en het leerlingmateriaal Taal geanalyseerd.</p>
<p>Uitgangspunten en doelstellingen van het volgsysteem</p>	<p><i>"Kleuter in beeld - Taal is een methodeonafhankelijk volgsysteem. Dit betekent dat het te gebruiken is naast elke methode. Het belangrijkste doel van het instrument is om de vaardigheid van kleuters op een objectieve manier in beeld te brengen. Met deze informatie kun je het onderwijsaanbod zo goed mogelijk afstemmen op de kinderen in de groep. We baseerden de inhoud van het instrument is gebaseerd op:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>de meest recente leerlijnen van onder andere SLO en het Expertisecentrum Nederlands*;</i> • <i>de mening van leerkrachten en taalspecialisten;</i> • <i>de uitgebreide onderzoeken die zijn georganiseerd op scholen."</i> <p><small>* SLO (2017). Inhoudskaart Taal jonge kind (fase 1). Leerplankader jonge kind. Geraadpleegd van https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/doelen-jonge-kind/ * Expertisecentrum Nederlands (?).</small></p>
<p>Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het volgsysteem</p>	<p><i>"Kleuters komen het beste tot hun recht als je de inhoud in een speelse context aanbiedt. Daarom hebben we de opdrachten en activiteiten op een toegankelijke en eigentijdse manier opgebouwd en vormgegeven.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bij de opdrachten en activiteiten staan de vriendjes Anne en Mo en hun hondje Bink centraal.</i> • <i>Aansluiten bij belevingswereld kind: opdrachten en activiteiten gaan over voor kleuters aansprekende onderwerpen, zoals tekenen, klimrek, zandbak, huisdieren, opa/oma en eten.</i> • <i>Type activiteit: we vragen bijvoorbeeld bij de activiteit Spreken de kinderen een verhaaltje te vertellen bij een strip en bij de activiteit Boek en verhaal leest de leerkracht een prentenboek voor. Ook dit zorgt voor het speelse karakter van dit nieuwe instrument."</i>

Inhoud	<p>In Kleuter in beeld - Taal komen acht subdomeinen aan bod met in totaal 16 observatiepunten.</p> <p>In de kindroute zijn er meerdere opdrachten op niveau (*, **, ***) bij Woordenschat, Luisteren, Fonologisch bewustzijn en Letterkennis (kan online of op papier). Deze kunnen door de leerling zowel online als op papier gemaakt worden. Bij de subdomeinen Spreken, Gesprekken, Oriëntatie op geschreven taal en Oriëntatie op boek en verhaal, is er voor elk subdomein een activiteit met leerkrachtinstructie beschikbaar.</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p><i>"Voor de ontwikkeling van Kleuter in beeld maakten wij een overzicht met de subdomeinen en onderdelen voor Mondelinge taal:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Spreken</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Verstaanbaarheid</i> - <i>Productieve woordenschat</i> - <i>Grammaticale beheersing</i> - <i>Verhalen vertellen</i> • <i>Gesprekken</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Vasthouden van gespreksonderwerp</i> - <i>Eenvoudige gespreksregels</i> • <i>Woordenschat</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Receptieve woordenschat (betekenis, betekenisrelatie)</i> • <i>Luisteren</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Begrijpend luisteren (zinsbegrip, verhaalbegrip)</i> <p><i>Voor de ontwikkeling van Kleuter in beeld maakten wij een overzicht met de subdomeinen en onderdelen voor Beginnende geletterdheid.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Fonologisch bewustzijn</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rijm</i> - <i>Beginfoneem</i> - <i>Synthese</i> • <i>Receptieve letterkennis</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Medeklinkers en korte klinkers</i> - <i>Lange klanken</i> • <i>Oriëntatie op boek en verhaal</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Voor het lezen (boekoriëntatie)</i> - <i>Tijdens het lezen (zinsbegrip en verhaalbegrip)</i> - <i>Na het lezen (zinsbegrip en verhaalbegrip)</i> • <i>Oriëntatie op geschreven taal</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Voorbereidend lezen</i> - <i>Voorbereidend schrijven"</i>
Werkwijze	<p>De leerkracht dient eerst te bepalen of alle leerlingen in één rapportage te zien moeten zijn. Als dat zo is,</p>

	<p>wordt een observatieperiode gekozen. Er zijn drie observatieperiodes per schooljaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begin: van augustus tot en met november • Medio: van december tot en met maart • Eind: van april tot en met juni <p>De leerkracht bepaalt of alle subdomeinen van de leerkrachtroute ingevuld worden of een gedeelte. Dan worden de gekozen subdomeinen ingevuld in het systeem. Als er voldoende informatie beschikbaar is, kan er gerapporteerd worden. Als er nog informatie mist met betrekking tot een leerling kan de kindroute ingezet worden. De leerkracht bepaalt vervolgens:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij welke subdomeinen opdrachten worden voorgelegd of activiteiten worden uitgevoerd. • bij de opdrachten: op welk niveau de opdrachten moeten zijn en of de opdrachten op papier of digitaal gemaakt worden. <p>Opdrachten zijn er op drie verschillende niveaus (* groep 1, ** midden groep 2 en *** eind groep 2), bij de activiteiten zijn er geen verschillende niveauversies. De opdrachten of activiteiten worden uitgevoerd, de leerkracht observeert en registreert de bevindingen.</p> <p>In Kleuter in beeld zijn in de online omgeving twee rapportages beschikbaar: een kind- en een groepsrapportage. De kindrapportage geeft een beeld van de ontwikkeling van het kind op de acht subdomeinen op de verschillende observatiemomenten. In de groepsrapportage staat het behaalde niveau van alle leerlingen op de subdomeinen weergegeven.</p>
<p>Aanwijzingen voor registratie</p>	<p>In Kleuter in beeld - Taal kunnen de observatiepunten in de <u>leerkrachtroute</u> op vijf niveaus gescoord worden (<E1, E1, M2, E2, >E2). Door middel van een standaardbepaling hebben leerkrachten en intern begeleiders op basis van leerlijnen, empirie van de onderzoeken en hun eigen ervaring bepaald wat doorgaans gezien wordt bij een kleuter eind groep 1 en eind groep 2. De niveaus zijn daarmee gebaseerd op een absolute normering. Dat betekent dat het voor de score van de leerling niets uitmaakt hoe goed andere leerlingen hebben gescoord.</p> <p>Om de observatiepunten in te vullen wordt geput uit de observaties van de leerkracht, de werkjes van de leerling etc.</p>

	<p>Bij de niveaus E1 en E2 is een beschrijving opgenomen, meestal voorzien van een toelichting of voorbeeld in de vorm van een activiteit waarmee je het gewenste gedrag kunt observeren. Op basis van de observaties bepaalt de leerkracht het niveau.</p> <p>In de <u>kindroute</u> worden bij de onderdelen Spreken, Gesprekken, Oriëntatie op boek en verhaal en Oriëntatie op geschreven taal, de observatiepunten gescoord als 'ja' (het kind kan het), 'nee' (het kind kan het nog niet) of 'met hulp' (in ontwikkeling).</p> <p>Bij de onderdelen Woordenschat, Luisteren, Fonologisch bewustzijn en Letterkennis in de <u>kindroute</u>, wordt alleen het aantal goed genoteerd (bij papieren afname) of weergegeven (bij digitale afname). Het aantal goed bepaalt het niveau van het kind. Er hoeven verder geen observaties ingevoerd te worden.</p>
<p>Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen</p>	<p>Voor het geval dat een leerkracht bij een leerling problemen vermoedt op basis van de kindrapportage, worden in de handleiding tips gegeven voor nadere signaleringsmogelijkheden. Hierbij worden een taalontwikkelingsstoornis, problemen met (leren) lezen en/of niet-vloeiend spreken genoemd. Er worden voorbeelden van signalen gegeven die kunnen wijzen op een van bovengenoemde problemen.</p>
<p>Opmerkingen</p>	<p>Kleuter in beeld – Taal is goedgekeurd door de Expertgroep Toetsen PO.</p>

DEEL 3: Kleuter in beeld - Taal

Tabel met analyseresultaten op SLO-doelen

Legenda:		
■	=	aanwezig
▣	=	gedeeltelijk aanwezig
□	=	niet aanwezig
n.v.t.	=	niet van toepassing

Taal

(INHOUDSKAART AUGUSTUS 2021)

Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	uitbreiden van de receptieve woordenschat	■
	uitbreiden van de productieve woordenschat	■
	passende woorden gebruiken voor concrete zaken/schoolse omgang en onbekende woorden omschrijven (met woorden labelen van personen, dingen en plaatsen)	■
	verschillende en nieuwe woorden kiezen en gebruiken (betekenisuitbreiding, semantiek)	■
	(nieuwe) woorden vormen (morfologie)	■
Luisteren	luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken	■
	luisteren naar en begrijpen van instructies	■
	luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen, liedjes, gedichten, (toneel)voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind, informatie over concrete onderwerpen	▣
	luisteren naar en begrijpen van de mening van anderen	□
	luisteren en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet	□
	interpreteren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik)	□

	benoemen van thema/onderwerp van gesproken tekst	☐
	herkennen van persoon, plaats, gebeurtenis in gesproken tekst	☒
	precies luisteren, ook door (met hulp) stellen van begripsvragen (inzetten van luisterstrategieën)	☐
	samenvatten van wat wordt verteld	☐
	(met hulp) vormen van eigen mening over (een inhoudselement van) een gesproken tekst (evalueren)	☐
Toelichting		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Het doel 'Luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen, liedjes etc', is gedeeltelijk gescoord omdat het vooral gaat om prentenboeken, niet om de andere soorten teksten.</i> 		
Spreken	vertellen voor een vertrouwd publiek (een monoloog houden): <ul style="list-style-type: none"> – uitleg geven – vertellen of navertellen van een verhaal – vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring 	☒
	vloeiend en verstaanbaar praten zoals klinkers en medeklinkers verstaanbaar uitspreken en gebruiken van eenvoudige intonatie	☒
	klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem (fonologie)	☒
	zinnen vormen (syntaxis)	☒
	gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen	☐
	blijven bij het gekozen onderwerp	☒
	gebruiken van eenvoudige signaalwoorden voor samenhang in een verhaal	☒
	waarnemen van signalen van bekende luisteraars	☐
	reageren op signalen van bekende luisteraars en aanpassen van de inhoud aan de groep	☐
	(met) hulp herkennen van en afstemmen op het publiek	☐
	(met) hulp herkennen van en afstemmen op spreekdoel	☐

Toelichting

Het aanboddoel 'vloeiend en verstaanbaar praten zoals klinkers en medeklinkers verstaanbaar uitspreken en gebruiken van eenvoudige intonatie' is deels gescoord omdat het vloeiend en verstaanbaar praten wel aanwezig is, maar intonatie niet.

Gesprekken voeren	deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken: – om informatie uit te wisselen – voor discussie en overleg	■
	reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden	■
	kennismaken met verschillende gesprekssoorten (dialoog, discussie, kringgesprek)	□
	ervaren van verschillende gespreksdoelen	□
	kennismaken met en gebruiken van elementaire gespreksregels	■
	oriënteren op een gespreksonderwerp	□
	vasthouden en blijven bij het gespreksonderwerp	■
	bewust worden van verschillen tussen gesprekspartners en van omgangstaal (zoals reacties van anderen en non-verbale reacties van anderen en van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen)	■
	(met hulp) kiezen en productief gebruiken van (nieuwe) woorden tijdens gesprekken	□
(met hulp) reflecteren op eigen bijdrage aan het gesprek	□	

Toelichting

- Het doel 'deelnemen aan geplande/ongeplande gesprekken' is gedeeltelijk gescoord omdat gesprekken voor discussie en overleg niet expliciet voorkomen.
- Het doel 'bewust worden van verschillen tussen gesprekspartners en van omgangstaal' is gedeeltelijk gescoord omdat het aspect 'verschillende gesprekspartners' wel is aangetroffen, maar het aspect 'omgangstaal' niet.

Taalbeschouwing		
	gesprekken voeren over taal en taalgebruik	■
	reflecteren op taal	■
	verbeteren van taalgebruik	■

Lezen		
Leesplezier	ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving	■
	plezier tonen in voorlezen en boeken (leesbeleving)	■
	plezier hebben in zelf (kunnen) lezen en zelf (kunnen) voorlezen	□
	meeleven met personages in een op de leeftijd afgestemd boek	■
	ervaren van verschillende emoties in een verhaal	■
	uiten van gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje	□
	zich inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind)	■
<p>Toelichting</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Het doel 'Meeleven met personages' is gedeeltelijk gescoord omdat het beperkt blijft tot het beschrijven van de gevoelens aan de hand van afbeeldingen in het verhaal en tot het aandachtig/betrokken een verhaal volgen. Meeleven zie je aan reacties en emoties die kinderen tonen naar aanleiding van het verhaal. Dat is meer dan alleen maar aandachtig luisteren.</i> • <i>Het doel 'Zich inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind)' is gedeeltelijk gescoord omdat het voorspellen van het vervolg van een verhaal wel een mogelijkheid is om het inleven te activeren, maar het is geen expliciet onderdeel of observatiepunt bij de activiteit.</i> 		

Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	spelen met klanken (fonemen) en symbolen, woorden verklanken	■
	ontdekken van het alfabetisch principe (in een speelse context)	■
	deelnemen aan woord- en klankspelletjes	■
	ontdekken dat letters met klanken corresponderen	■
	herkennen en gebruiken van rijmwoorden	■
	ontdekken van de structuur van taal (tekst, zin, woord)	■
Toelichting -		
Oriëntatie op verhaal en tekst	ontwikkelen van kennis over de functies van lezen	□
	kennismaken met verhalende teksten, vooral expressief	■
	kennismaken met poëzie, simpele rijmpjes, versjes en liedjes die vooral vormvast zijn	□
	kennismaken met informatieve teksten	□
	kennismaken met instructieve teksten	■
	kennismaken met betogende teksten	□
	herkennen en onderscheiden van fantasieverhalen en realistische verhalen (fictie en non-fictie)	□
	naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal (met of zonder illustraties)	■
	onderscheiden van de hoofdcomponenten van een verhaal (wie, wat, waar, wanneer) (bijvoorbeeld met behulp van picto's)	■
	afleiden van de betekenis van (onbekende) woorden met behulp van de kافت and afbeeldingen bij de tekst	□
Toelichting -		

Schrijven		
Oriëntatie op geschreven taal	ontwikkelen van kennis van de functies van schrijven	☐
	benoemen van het verschil tussen gesproken taal en geschreven taal	☐
	ontdekken van het verschil tussen 'schrijven' en 'lezen'	☐
	achterhalen van de betekenis van geschreven taal	☒
Toelichting -		
Voorbereidend schrijven	spelen met lettertekens (benoemen en schrijven)	☒
	schrijven van woorden met grote eenheden	☒
	tekenen en versieren van woorden	☐
	schrijven met eigen grafische middelen (tekeningen, picto's, krabbels, symbolen)	☒
	ervaring opdoen met schrijven van woorden: – losse woorden – korte (2-woords)zinnen	☒
	vertellen wat gebruikte tekens in eigen schrift betekenen	☒
Toelichting <i>Het doel 'Ervaring opdoen met het schrijven van woorden is gedeeltelijk gescoord omdat er geen ervaring wordt opgedaan met korte 2 woordzinnen.</i>		